

Minas Tirith beskrivs som det bibliska Jerusalem av JRR Tolkien. Här är Gandalf på väg till den undergångshotade, men senare återuppbyggda staden.
Foto: Jerry Watson/Camera Press

Kristet i hednisk dräkt

Jan-Olov Nyström läser den nyöversatta trilogin om ringarnas herre, och slår av den alltigenom kristna etiken som genomsyrar Tolkiens epos.

Det kan var den nya översättningens förtjänst, men säkert är det inte. När jag gör en "nyläsning" av Tolkiens ringepos framstår han i allt väsentligt som en starkt kristen författare. Jag får för mig att det är Erik Anderssons och Lotta Olssons kalla saklighet som orsakar insikten, myterna blir liksom avklädda in på sina nakna ben i deras nya språkdräkt och då ser man, det är kristet alltihop.

Kristen etik

Så bör man naturligtvis inte säga, Tolkien har ju inspirerat hela generationer till en ny mytologi som blandat friskt bland nordiska och keltiska myter och ibland har kyrkliga dignitärer varnat för böckernas hedniska tendenser, precis som man gjort med Harry

Potter. Det visar bara att biskopar läser illa och förstår ännu sämre. Tolkiens verk låter den kristna etiken, syndafallet, utvaldheten och frälsningen överleva genom att klä dem i folkmyternas karnevalskläder.

Alvernas syndafall

I den dunkla forntiden är det alvernas estetiska och vetgiriga begär som ädrar sig gudarnas fördömmelse, det är deras syndafall runt de fantastiska silmarillerna.

I böckernas pågående handling finns hela offertanken inbyggd i ringens kraftfulla magi. Genom dess förstörelse räddas världen, men bara den nya, de gamla folken är dömda till undergång eller förtvining. Kunskapens frukt är på gott och ont och det åtkomliga himmelriket kan nås av envar

som får segla ut från de grå hamnarna, vilket endast de utvalda får. Alla är ju inte kallade, och färre utvalda.

I varje del av Tolkiens mytologi finns den kristna dualiteten presenterad, de sista blir de första när de obetydliga hobbiterna blir ringbärare och Frodo själv formulerar gudasonens offertanke. Jodå, den kristna barmhärtigheten hejdar Sam från att dräpa Gollum fastän tillfälle bjuds och själve Saruman erbjuds mot slutet syndernas förlåtelse, något han med hednisk hetta avvisar.

Bara orcherna helt onda

Alla varelser i Midgård har att välja mellan gott och ont, ingen har varit ond från början, med ett märkligt undantag: orcherna. Men så är de inga av Valars ska-

peler heller, utan klonade avarter, renons på valfrihetens plåga och följaktligen rakt igenom onda och illasinnade. Och ondskan i världen kan aldrig helt utrotas, bara byta gestalt och fastän Gandalf har ärkeängels kraft har han bara att handla i enlighet med den gudomliga planen, inte på egen hand.

Bibliskt språk

Ganska ofta blir Tolkiens språk bibliskt, när Minas Tirith efter krigens slut sätts i stånd och rustas till aldrig förr skadad skönhet undrar man om det är det bibliska Jerusalem och Uppenbarelseboken som avses: "och den fylldes med träd och springbrunnar, och dess portar smiddes i mithril och stål, och dess gator stenlades med vit marmor". Här blir till och med

retoriken biblisk, effektivt upprepande, nästan som i Moseboks skapelseberättelse, och se – det var gott!

Nu finns alltså hela ringtrilogin, Ringarnas herre, översatt till ny och rättfram svenska. Om den kommer att överleva och accepteras av nya läsare? Säkerligen, det är de äldre generationernas privilegium att hålla fast vid de gamla böckerna, och hålla deras formuleringar för heliga. Nu är grunden lagd för denna kristna mytologi att fortleva i ytterligare några generationer, märkligt anpassad för en ny tids tröloshet genom att förklä sig i mithril och stål, och dess gator stenlades med vit marmor". Här blir till och med

Jan-Olov Nyström

Ytlig roman av Isabel Allende

"Zorro – Så föddes legenden"
Författare: Isabel Allende
Översättning: Lena Anér Melin
Förlag: Norstedts

Legenden om Zorro skapades av en 36-årig kriminalreporter, Johnston Mc Cully. Precis som andra hjältar – Batman, Stålmannen med flera – uppträdde Zorro under förklädnad.

Till vardags läste han hellre poesi än deltog i några våldsamheter, men på nätterna förvandlades han till Zorro (räv på spanska), ondskans bekämpare och rättvisans apostel.

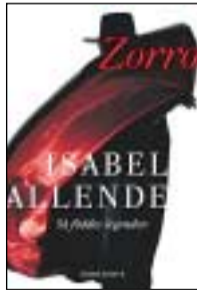
Superhjälte

Zorro har fått många uttolkare på film, allt från Douglas Fairbanks till nu aktuella Antonio Banderas. I dag har superhjälten förvandlats till en hel industri, vilket den kan konstatera som söker information om Zorro på nätet.

I sin roman "Zorro" försöker Isabel Allende tränga bakom masken för att se hur legenden föddes, trots att vi ju bara har att göra med en fiktiv figur.

Med sin fantasi och sin känsla för dramatisk intensitet borde Isabel Allende vara väl skickad att skriva historien om Zorro. Men tyvärr är resultatet ganska nedslående.

Det har blivit en tämligen platt och ytlig historia, som i bästa fall kan intressera en ungdomlig publik med intresse för äventyrsberättelser. Till det bästa i boken hör – enligt min mening – tidsatmosfären och skildringen av den dåtida politiken, den franska ockupationen av Spanien och koloniseringen av Amerika med undanträngandet av indianerna.

Annars får vi följa superhjälten, vars egentliga namn är Diego de la Vega, från hans uppväxt i övre Kalifornien, där han företar hyss precis som en annan Emil i Lönneberga. Bland annat fångar han en björn, som han får att dansa med en hatt på huvudet.

Av sin farmor, indiankvinnan Vita Ugglan, invigs han i indianernas riter och lär sig deras hederskodex. Tillsammans med indianpojken och tvillingssjälens Bernardo reser han sedan till Barcelona för en humanistisk utbildning. Här lär han sig fäktningens hemligheter av fäktmästaren Escalante.

Med lagom mellanrum i texten har Isabel Allende lagt in indian- och piratöverfall, fritagningar och mycket annat. Naturligtvis finns också en äkta skurk i historien. Han heter Rafael Moncada och med honom har Zorro flera uppgörelser på liv och död. Inte heller förälskelser och kärlek fattas i denna ytliga och slätstrukna roman.

Christer Nilsson

Underhållande utan att gripa tag

"Mina resor med Diana"
Författare: Cecilia Hagen
Förlag: Albert Bonniers

Författaren Cecilia Hagen fortsätter att resa i kända kvinnors fotspår, sist fick vi följa systrarna Mitford och den här gången är det prinsessan Dianas liv som hon delger oss. Ett ensamt liv med många outtalande regler, och följer man inte dessa kan mycket gå snett. För Diana var giftermålet med prins Charles ingen dans på rosor, och priset för äktenskapet blev högt.

Cecilia Hagen jämför i boken sitt liv med Dianans, visst finns det många likheter men också enorma skillnader. Men det hela får Diana att framstå som mer mänsklig, att historien dessutom kryddas av information som ibland framstår som helt osannolik försämrar inte det hela, tvärtom. Vad sägs om

den här: Camilla Parker Bowles mormorsmor Alice Keppel var älskarinna till Edward VII, prins

Charles morfars farfar. Eller detta: Diana betraktades av Charles och hans vänner som ett hysteriskt fruntimmer. Det är också till Salpêtriè-sjukhuset där läkaren Jean Martin Charcot med specialisering hysteri verkade i slutet av 1800-talet, som hon förs efter bilkraschen i Paris. Där insomnar hon också för gott samma natt.

Med andra ord är det en läsvärd skildring som underhåller, men utan att gripa tag om läsaren. Kanske för att vi endast ser vår reskamrat på avstånd, under skinnet kommer vi inte. Men vem lyckades göra det med Diana?

Ulrika Frisentorp

